

Як цитувати

Алексєєва С. Методологічний аспект формування індивідуальної освітньої траєкторії учня початкової школи. *Диференціація роботи учнів початкової школи з навчальними текстами: від читання до текстотворення*: зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної онлайнконференції, м. Київ, 20-21 квітня 2021 року (електронне видання). Київ – Харків: АССА. С. 5 – 9
URL: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/11/ZBIRNYK-MATER-KONF-Dyferents.pdf>

Світлана Алексєєва
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Ключові слова: *індивідуальна освітня траєкторія, емоційно комфортне навчання, індивідуальні освітні потреби, освітня програма інтегровані заняття, мережеві форми освіти.*

Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки. Головна мета означеної реформи – створити освітнє середовище комфортне для дітей, пристосувати процес навчання до сучасних умов життя.

Створити школу, в якій буде приємно навчатись, можливо завдяки: зручному та цікавому навчальному середовищу, емоційно комфортному навчанню, атмосфері довіри, взаємопідтримки й взаємоповаги; використанню сучасних педагогічних технологій та орієнтації на практичні навички та компетенції, замість абстрактних знань; зміні характеру оцінювання результатів навчання на спонукальний, а не каральний; організації умов партнерства між учителями, дітьми та батьками, які також є рівноправними учасниками освітнього процесу; забезпеченню прозорого фінансування шкіл; розвитку інклюзивного навчання.

Отже, для нової школи принципово зміниться процес навчання. По-перше, змінилися вимоги до освітнього середовища, зокрема, класи для першокласників повністю переобладнані. У них з'явилися парти-

трансформери, нова техніка, розвивальні ігри, куточки творчості, живої природи, відпочинку та бібліотека. Замість важких книжок – електронні підручники на планшетах. Заняття проводяться у формі гри; багато практичних завдань та дослідів; інтегровані заняття – поєднання декількох дисциплін для кращого засвоєння матеріалу; робота в команді, спільне вирішення завдань. Запроваджено новий, стимулюючий, підхід до оцінювання, замість табелів – свідоцтво досягнень та портфоліо особистих досягнень. Успіхи дитини у навчанні стала конфіденційна інформація, яка обговорюється лише між вчителем та батьками. Зміниться роль вчителя, відтепер це друг, помічник у пізнанні світу, партнер у вихованні особистості. Відтепер ключове завдання вчителя – дати змогу учням засвоїти необхідний матеріал за допомогою діяльнісного підходу. Вчителі мають заохочувати учнів отримувати цілісне уявлення про світ, вивчати явища з точки зору різних наук та вчитися вирішувати реальні проблеми. Школи вперше отримають можливість організовувати для учнів мережеві форми освіти (окремі дисципліни можуть викладати не шкільні вчителі, а фахівці з профільних організацій та установ культури, спорту тощо).

Для нової школи характерна зміна змісту освіти, зокрема, ключова зміна для учнів стосується підходів до навчання, відбувається зміна ставлення до дитини: повага, увага до неї та прагнення знайти оптимальний спосіб для її ефективного навчання; замість запам'ятовування фактів та понять учні набуватимуть компетентностей. Тобто формується ядро знань, на яке будуть накладатись уміння цими знаннями користуватися, а також цінності та навички, що знадобляться випускникам української школи у професійному та приватному житті.

Як відомо вже затверджено Державний стандарт початкової освіти (2018), згідно якого, метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та формування її наскрізних умінь, відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, розвиток самостійності, творчості та допитливості.

Реалізація мети початкової освіти ґрунтується на таких ціннісних орієнтирах, як: визнання унікальності та обдарованості кожної дитини, що забезпечується рівним доступом до освіти, заборонаю будь-яких форм дискримінації або відокремлення дітей на основі попереднього відбору; цінність дитинства, що оберігається шляхом встановлення освітніх вимог, які відповідають віковим особливостям дитини, визнання прав дитини на навчання через діяльність, зокрема гру, обмеження обсягу домашніх завдань для збільшення часу на рухову активність і творчість дитини; розвиток вільної особистості шляхом підтримки самостійності, незалежного мислення, оптимізму та впевненості в собі; міцного здоров'я та добробуту, яких можливо досягти шляхом формування здорового способу життя і створення умов для гармонійного фізичного та психоемоційного розвитку; радість пізнання, що обумовлюється використанням в освітньому процесі дослідницької та проектної діяльності; забезпечення безпеки у результаті створення атмосфери довіри і взаємоповаги, перетворення школи на безпечне місце, де запобігають насильству і цькуванню, надають необхідну підтримку; утвердження людської гідності шляхом виховання чесності, відваги, наполегливості, доброти, здатності до співчуття і співпереживання, справедливості, поваги до прав людини (зокрема, права на життя, здоров'я, власність, свободу слова тощо); плекання любові до рідного краю та української культури, шанобливе ставлення до Української держави; формування активної громадянської позиції, відповідальності за своє життя, розвиток громади та суспільства, збереження навколишнього світу.

Ключові орієнтири визначають за необхідність створення у школі умов для розвитку вільної особистості, радості пізнання, прийняття унікальності та обдарованості кожної дитини. Такий підхід є підставою створення *індивідуальної освітньої траєкторії*, яку ми визначаємо як персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду.

Ознаками індивідуальної освітньої траєкторії є:

- ✓ можливість вибору форм і темпів засвоєння здобувачем освіти освітніх компонентів освітньої програми;
- ✓ відповідність віку, здібностям, інтересам, мотивації, психодинамічним характеристикам;
- ✓ постійна педагогічна підтримка і контроль.

Державний стандарт початкової освіти, згідно з п. 25 передбачає, що базовий навчальний план має інваріантний і варіативний складники. Інваріантний складник є обов'язковим для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від їх підпорядкування і форми власності. Варіативний складник базового навчального плану розподіляється закладом загальної середньої освіти самостійно, враховуючи особливості організації освітнього процесу та індивідуальних освітніх потреб здобувачів освіти і відображається в освітній програмі такого закладу. Згідно з п. 26 Державного стандарту початкової освіти, варіативність змісту забезпечується також шляхом запровадження резервного часу в освітній програмі, що орієнтовані на задоволення освітніх потреб здобувачів освіти, вирівнюванню рівня їхніх досягнень та розвитку наскрізних умінь. Саме за такого підходу уможливується реалізація індивідуальної освітньої траєкторії дитини в закладах початкової освіти.

Отже, формування індивідуальної освітньої траєкторії учнів можливо за умови вивчення психологічних аспектів розвитку кожної особистості дитини (ввести до штатного розпису кожної школи відповідну посаду); запровадження різнорівневого навчання; розробки індивідуальних програм розвитку дітей; організації співпраці з соціальними партнерами (центри творчості, вечірні школи, заклади професійної та вищої освіти, бібліотеки, музеї тощо). При цьому має змінитися роль вчителя, до його завдань має входити здійснення індивідуальної педагогічної підтримки учнів; надання консультативної допомоги з побудови індивідуальної освітньої програми та визначення індивідуального темпу її опанування.